

CONCEPTUAL MODEL OF THE DOMESTIC VIOLENCE MANAGEMENT SYSTEM

Abstract: Due to the presence of clear ideas, the condition for proper understanding of the issues, concept, strategy and policy for domestic violence is necessary. The study attempts to define the structure of the violence management system as an element of social, economic and legal aspects.

Author information:

Yordanka Yankova-Yordanova

PhD

Faculty of Technical Sciences

at Konstantin Preslavsky – University of Shumen

✉ j.jordanova@shu.bg

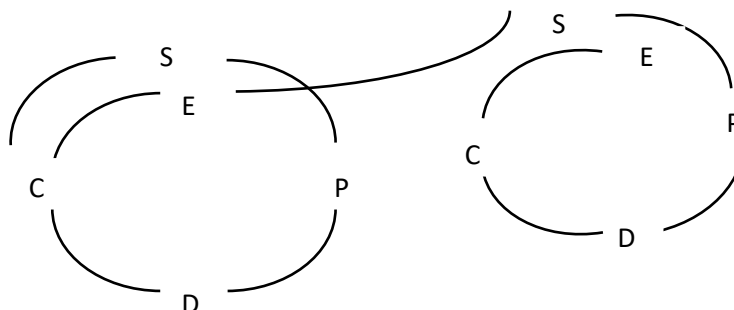
🌐 Bulgaria

Keywords:

domestic violence, prevention, strategy and policy of violence.

Съществуващият дефиниционен проблем за комплексното и сложно понятие „домашно насилие“, произтича от неговия прекалено широк обхват, позволява различни вариации по темата в зависимост от схващанията и интересите (понякога чисто финансови) на засегнатите участници. Анализа на превенцията ни дава основание да приемем система от свързани, но относително обособени аспекти, във всеки от които съществуват различни условия и действат различни фактори. Самото съдържание на насилието има многостранни измерения. Естеството на проблематиката изисква да я разглеждаме във връзка с рисковете и заплахите за личността. Така погледнато, тя може да бъде икономическа, социална, демографска, информационна и много други.

Разработването и въвеждането на основните оценъчни фактори на даден процес се осъществява на основата на идеята за безкрайна и динамична промяна приети и систематизирани показатели и критерии. Това ни дава основание да приемем следната последователност: проучване (study) – планиране (plan) – изпълнение (do) – контрол (check) – оценка и коригиращо действие (evaluate) (Фиг.1) [1].

Фиг. 1. Цикъл на системата за управление S - P - D - C - E

Съдържанието на етап проучване (S) включва изследване на процеса на домашно насилие и дефиниране на основните насоки свързани с отношението към жената. Етапа планиране (P) е насочен към определяне на дейностите по превенция и разработване на модули за организация и управление от държавните структури и организации. Системата равномерно натоварва двата етапа изпълнение (D) и контрол (C), които проверяват до каква степен са постигнати поставените цели, на етапа коригиращо действие и оценка (E) се отчита изпълнението на поставените задачи. Успешното изпълнение на етапите определящи системата са предпоставка за адаптиране на изискванията за ограничаване на домашното насилие във всичките му форми, както и регламентиране на правомощията на институциите към съответните отговорности и задължения. Този базов подход се координира с модела за безкрайна динамика на осем приоритетни принципа [1]:

- общо институционални и индивидуално обвързване целите за превенция на насилието с моралните и етични ценности на обществото;
- плътно доближаване до престъпни действия и по-точно определяне на техните дейности, с цел обучение на предохранителните органи в тази насока;
- планиране на извършването на всички дейности „правилно от първия път“;
- приемане на стандарти за оценка равнището на насилието и определяне на правомощията на институциите и равнището на представянето;
- въвеждане на процес на подобряване организацията и управлението на превенцията на насилие сред всички нива и форми;
- измерване нивата на насилие и създаване на единен оценителен режим на социално-икономическите показатели и ролята на обществото;
- изисквания за непрекъснато подобряване на превантивните мероприятия свързани с насилие на жени с цел унижение;
- валидизиране на резултатите от дейността на законодателната, изпълнителната и съдебната власт.

Следователно приетата система за управление се основава на три основни критерия: домашно насилие, психологическо насилие и структура на насилствени действия. Тези три критерия се приемат като база за оценка на и тяхната роля при гарантиране сигурността на гражданите в страната. Следователно по тези критерий системите за превенция са сложни и динамични и имат поведение и отношения пряко свързани с показателите за управление. Основни елементи за да функционират такъв вид системи трябва да притежават следните елементи:

- субект на управление – изработва и реализира управленското въздействие.
- обект на управлението – управлявания процес, дейност, организация, структура, бизнес и т.н., като във функционален аспект трябва да е налице взаимовръзка на три неща – вход, процес и изход.
- права връзка – чрез нея се реализира субординацията и въздействието върху системата.
- обратна връзка – чрез нея се контролира работата на всеки етап на системата;
- обкръжаваща (околна) среда – всичко, което се приема за фактори влияещи на обекта и субекта за управление.

Приемаме стандартния подход, системата за превенция да има три вида управление:

- *психологично управление – регулиране, водене, насочване, насилване*: обектът е човек или хора чийто характер е автоматичен т.е. приема първичните команди и извършва инстинктивни действия.

- *социално управление* – и субектът и обектът са социални елементи и се ръководят техните взаимоотношения.
- *финансово управление* – управляват се парични потоци от престъпни действия, осъществяващи експлоатация или търговска дейност.

За да може да се осъществяват координирани дейности трябва да се изпълнят следните изисквания:

- да има най-малко една цел (т.е. желано крайно състояние или резултат), която се приема от членовете на групата като обща;
- двама или повече членове, които да работят съвместно с намерение да достигнат значимата за всички цел/и.

Такъв вид сложни (съвременни, модерни) организации притежават и други общи характеристики:

- ресурси – хора, капитали, материали, технология и информация;
- зависимост от външната среда – доставчици, закони и държавни органи, потребители, конкуренти, технология, икономически условия;
- зависимост от вътрешната среда – стратегия, цели, структура, задачи, технология, хора, корпоративни интереси и др.;
- хоризонтално разпределение на труда;
- вертикално разпределение на труда.

Основните видове структури на управление в престъпните дейности на домашно насилие са:

Линейна структура на управление - всички управленски дейности се изпълняват от един човек. *Основни предимства са:* точно разграничаване на права и отговорности; надеждни комуникации; подходяща за решаване на рутинни задачи; прости и ясни връзки между управленските нива; възможности за бързо вземане на решения.

Функционална структура - има функционален ръководител – човек, който управлява всички звена, но само в рамките на неговата функция. Има разделение на управленския труд.

Линейно – функционална структура - тази структура съчетава елементи от предходните, като създадените функционални звена се обслужват линейните ръководители.

Изследването на насилието като елемент от системата за национална сигурност трябва да отговаря на четири условия:

- да се разглеждат свързаните с насилието явления и свойства, обединени в система, а не да бъдат анализирани разпокъсано и хаотично;
- да се разглежда насилието като процес, изучаващ развитието и във времето, както и нейното моментно състояние;
- да се търси логика във всички действия, връзки и отношения на които семейството е функция;
- да се въведе определена степен на абстрактност, т.е. отделяне на същественото от несъщественото, откъсване от емпиричното и конкретното, за да се изградят логически връзки към други области на познанието и да се ползват идеи от тях.

Следователно превенцията представлява „характеристика на всяка система, изразяваща се в нейната способност да се съхрани при промяна на средата, условията и обстоятелствата, от които зависи; да функционира и се развива оптимално, т.е. при най-малък разход на ресурси да осъществи заложените в нея закономерности и цели”. По-широко разбиране я представя като състояние на обществото и личността, при което съществува опасност от политическа и

икономическа принуда, гарантирани са основните интереси на насилника и се използват кризисни състояния на обществената система. Експерти и учени, изкушили се да пишат и говорят за насилието и сигурността изтъкват, че за тях няма единна дефиниция и в зависимост от различните школи и конкретните изследователски и „финансови” нужди се дава предимство на различни елементи. Това ни дава основание да разглеждаме домашното насилие като сложна обществена система и означава да възприемаме процесите и явленията, които я съставят в единство, цялост, взаимосвързаност и противоречивост. [2]. Основните свойства на такъв вид система са уникалност, слаба предсказуемост, не ентропийност (стремеж към определеност) и целенасоченост:

- уникалност (неповторимост) – системата няма аналози в поведението си като процес или в състоянието като резултат;
- слаба предсказуемост – вземането на решения по отношение на изграждането и функционирането на системата следва да се основава на прогнозата за очакваното състояние на средата към времето за реализация на тези решения;
- не ентропийност (стремеж към определеност на системата) – способността на системата за даден период от време, в определени граници, да запазва основния процес, за който е създадена, да съхранява известна определеност на своите функции и да отстранява последствията от вътрешни и външни случайни въздействия;
- целенасоченост – възможност за функциониране с определена цел, за чието постигане се съсредоточават наличните човешки, материални, енергийни и информационни ресурси, и в интерес на която са насочени действията на всички съставни компоненти като цяло [5].

Такъв вид сложните системи се подчиняват на общи закони, които изразяват най-съществените връзки и отношенията между компонентите на самата система и на нея със средата. Най-съществените, отнасящи се до управление на превенцията, като сложна система, са:

- взаимната адаптация, при която синтезът и динамиката на развитие представляват процес на взаимна адаптация (съгласуване, обвързване, приспособяване) на вътрешните компоненти помежду си и на системата с околната среда;
- зависимостта между структурата и стратегията – на която да съответстват множество стратегии, една от които е оптимална, и обратно, всяка избрана стратегия на поведение и функциониране може да се реализира при множество структури на системата една от които е оптимална, като важно следствие от този закон е необходимостта при анализа да не се изследват изолирано характерът и динамиката на съставните компоненти и на средата, а динамиката и взаимната адаптация помежду им;
- трансформацията на взаимодействие с динамичната околна среда, за да съществува и функционира в равновесие с нея, като по необходимост трансформира своята структура или стратегия от един в друг вид, при това изпреварващо спрямо изменението на средата.

Успешното решаване на задачите по анализ (определяне свойствата на системата по нейната структура и значенията на параметрите) и синтез (определяне структурата и значението на параметрите на системата по зададени свойства) на системата не е възможно да се извърши само с умозрителни оценки на експерти за поведението в различни условия на функциониране. Системологията изисква достатъчно дълбока оценка на поведението и свойствата, а това налага изследване на нейните функционални характеристики: ефективност, надеждност, управляемост, устойчивост, сложност. В системата за превенция има три обекта на сигурността: на личността, на обществото и на държавата.

Сигурността на личността се постига чрез осигуряване на правни и нравствени норми и изграждане на институция, позволяваща развитието на способностите и задоволяване потребностите на всеки.

Сигурността на обществото означава развитие на институти, норми и обществено съзнание с цел реализация на правата и свободите на всички групи от населението.

Сигурността на държавата означава наличие на ефективен механизъм за управляване и координиране на обществените групи и политически сили, а също и на действени институти за тяхната защита. В структурите на тези институции, които държавата е създала, са втъкани не ведомствени, а национални интереси.

Посочените структурни елементи, взаимодействайки със среда на субекти на историческия процес (личност, семейство, общност от хора) да имат равни права и да могат да го придобият само чрез осигуряване на това право за всички. Безопасността не може да се ограничава с отделна област на човешката дейност (политическа, икономическа и социална), а органично да свързва всички области в единно цяло. Съзнателен отказ да се изхожда само от един принцип, една основа, един източник на сигурност. Създаването на система за интегрална сигурност е нов модел за не насилствен свят, в който безопасността на всяка страна и на човечеството като цяло може да бъде осигурена само чрез съвместните усилия на всички държави и политически сили. Ценностите, които трябва да бъдат спазвани при създаването и служат като компас за посоката и са стандарт кое е добро и правилно. Така те са и разграничителна линия, която да не може да бъде преминавана. Сигурността се възприема като все по-интегрално понятие, като състояние на света, региона, страната, обществото, отделните общности и отделните граждани, позволяващо им пълна реализация на свободата и способностите им в условията на правовата държава. Авторите наблягат изрично върху стабилното развитие на администрацията, икономиката и гражданското общество. След това идва ред на темата за стратегията за превенция на насилието, полицейската практика или международните отношения. Гражданското общество е важно за процеса на демократизация и е неин пряк израз. Групи в гражданското общество като академични институции, неправителствени организации и сдружения за защита на човешките права и ориентирани към въпроси на външната и вътрешна политика, могат да се стремят към активно въздействие върху провежданата политика за сигурност. В този смисъл тя е неделима от битието на гражданите и е критерий за състоянието на гражданското общество и реално представлява състояние на законност, при което са защитени животът, свободите, здравето и имуществото на хората от заплахи от технически или комбинирани вредни фактори, битови инциденти, както и от нарушения на обществения ред.

References:

1. Adler, A. *Praktika i teoria na individualnata psihologia*. Sofia, 1995.
2. Arsova, T. *Prostitution and Sex Workers in Bulgaria: Analysis of the Situation and the Risk with Regards to HIV/AIDS/STDs*. Sofia: Health and Social Development Foundation. 2000
3. Bartol, K. *Psihologia kriminalnogo povedenie*. 7-e izd. Praym Evro-Znak, 2004.
4. Pushkarova, I. *Deystvashtoto balgarsko zakonodatelstvo otnosno prestapnata deynost po trafik na hora v "Spravedliv protses za zhertvite na trafik"*. Sofia, 2009. NPK na Republika Bulgaria, izm., br. 88 ot 1999 g.
5. Pushkareva, N. L. *Semyya, zhenshtina, seksualnaya etika v pravoslavii i katolitsizme: perspektivy sravnitel'nogo podhoda*. – *Etnograficheskoe obozrenie*, 1995, №3.